

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Språkutveckling inom gymnasieskolan

En kvalitativ studie med utgångspunkt i momentet
buddhism

Elin Berglund

2019

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Religionsvetenskap
Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan
Kursnamn: Religion för ämneslärare 61-90

Handledare: Stefan Larsson
Examinator: Peder Thalén

Abstract

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur en lärare kan arbeta språkutvecklande inom religionsundervisningen, med fokus på undervisning i momentet buddhismen.

Undersökningen grundar sig på fem stycken intervjuer med tre religionslärare samt två svensklärare. Resultatet visar att lärarna anpassar det språkutvecklande arbetet till varje elevgrupp. Lärarna kan inte förutsätta att alla elever har samma språkkunskaper.

Resultatet visar att religionslärarna med hjälp av olika metoder arbetar språkutvecklande i religionsundervisningen. Resultatet visar också att religionslärarnas undervisning påverkas av Lev Vygotskijs tankar om utveckling, det vill säga teorin om den närmaste utvecklingszonen. Denna teori faller in under det sociokulturella perspektivet och det är denna teori som den här undersökningen förankrar sig i.

Nyckelord: Språkutveckling, buddhismen, sociokulturella perspektivet, närmaste utvecklingszonen, religionsundervisning, gymnasiet, Lev Vygotskij.

Innehållsförteckning

Abstract.....	
1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställning.....	1
1.2 Avgränsningar.....	2
1.3 Definitioner.....	2
2. Bakgrund.....	4
2.1 Språkutveckling i gymnasieskolan.....	4
2.2 Samhällsvetenskapsprogrammet.....	5
2.3 Motivation till val av buddhismen i undersökningen.....	5
2.4 Buddhismen.....	6
2.5 Språkutveckling.....	6
3. Tidigare forskning.....	7
4. Teori och teoretiskt perspektiv.....	7
4.1 Lev Vygotskij.....	8
4.2 Sociokulturella perspektivet.....	8
4.3 Den närmaste utvecklingszonen.....	9
5. Metod.....	10
5.1 Kvalitativ metod.....	10
5.2 Kvalitativa intervjuer.....	10
5.3 Halvstrukturerad intervju.....	11
5.4 Etiska aspekter.....	12
5.5 Urval.....	12
5.6 Intervjusituationen och bearbetning av insamlad data.....	12
5.7 Reliabilitet och validitet.....	13
6. Material.....	13
7.0 Resultat.....	14
7.1 Språkutvecklande arbete i religionsundervisningen.....	14
7.2 Språkutvecklande arbetsätt vid undervisning om buddhismen.....	16
7.3 Sociokulturella perspektivets påverkan på religionsundervisningen.....	19
7.4 Svenskälärarnas intervjusvar.....	20
8. Analys.....	22
9. Diskussion.....	23
9.1 Hur mycket fokus läggs på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen?.....	23
9.2 På vilket sätt kan läraren genomföra språkutvecklande arbete i religionsundervisningen, med fokus på Buddhismen?.....	24
9.3 Hur påverkar Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv religionsundervisningen?.....	25
9.4 Val av metod och teori.....	26
10. Avslutning och framtida forskning.....	26
Litteraturlista.....	28

1. Inledning

Språkutveckling är ett stort ämne i skolväsendet men inte alltid inom.

religionsundervisningen. I skolans *Läroplan för gymnasiet 2011*(Gy 11) (2018, 1) står det att: ”Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där. Förtroendet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska bekräftas genom undervisningen i många av skolans ämnen”. En religionslärare ska alltså arbeta språkutvecklande inom sitt ämnesområde.

Buddhismen är en av de fem världsreligionerna som inte brukar få mycket plats i religionsundervisningen. Anledningen till varför undersökningen kommer att fokusera på buddhismen utvecklas mer detaljerat i bakgrunden.

Mitt intresse det vill säga författarens intresse för ämnet språkutveckling växte fram under en VFU-period då en grupp svensklärare diskuterade ämnet. Jag tyckte efter den konversationen att det vore intressant att se hur en religionslärare kan arbeta språkutvecklande.

Jag försökte få idéer angående språkutveckling från en religionslärare som arbetat inom skolväsendet under en längre period. Denna lärare ansåg att det absolut inte var religionslärarens uppgift att undervisa språkutvecklande i sitt ämne. Det ansvaret låg hos svenskläraren. Den här undersökningen kommer förhoppningsvis, bortsett från att besvara frågeställningarna, bevisa motsatsen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka hur språkutveckling avspeglar sig i religionsundervisningen med utgångspunkt i momentet buddhismen. Hur mycket fokus lägger religionsläraren på språkutvecklande arbete inom religionsundervisningen? Vilka verktyg använder sig läraren av för att genomföra språkutvecklande arbete i religionsundervisningen? Det finns mycket forskning om språkutvecklande arbete. Ett av de kändaste perspektiven är Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv. Hur påverkar Vygotskijs sociokulturella perspektiv religionsundervisningen?

För att uppnå syftet används följande frågeställningar:

1. Hur mycket fokus läggs på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen?
2. På vilket sätt kan läraren genomföra språkutvecklande arbete i religionsundervisningen, med fokus på momentet om buddhismen?

3. Hur påverkar Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv religionsundervisningen?

1.2 Avgränsningar

Språkutvecklande arbete är ett stort område. Därför har det gjorts olika avgränsningar i denna undersökning. Den här undersökningen har genomförts med kvalitativ metod. I detta fall användes metoden kvalitativa intervjuer. Jag har valt att avgränsa intervjuerna till fem stycken intervjupersoner. Anledningen till detta är för att undvika att arbetet blir för stort. Intervjuerna har avgränsats till två skolor inom samma kommun. Dessa två skolor hade lärare som var villiga att ställa upp på en intervju. Intervjupersonerna består av tre religionslärare samt två svensklärare. Anledningen till valet att ta med två svensklärare är för att kunna jämföra religionslärares och svensklärares syn på språkutveckling.

Mycket av litteraturen om språkutveckling visar samma sak. Därmed valdes icke relevant litteratur bort. Med icke relevant litteratur syftar jag till sådan litteratur som redovisade samma information som litteratur med pålitligare källor redan redovisade. Med pålitligare källor menas författare som är aktuella idag samt författare som har varit aktuella under en längre period. Lev Vygotskij skriver i sin bok *Tänkande och språk* (2001) om sin teori. Detta gör att den boken blir pålitlig oavsett om författaren lever eller icke. Det finns olika teorier om barns språkutveckling. I detta arbete valdes Lev Vygotskijs teori om lärandet då denna teori passade in i undersökningen. Denna teori har avgränsats genom att andra teoretikers omformuleringar av Vygotskijs teori har valts bort.

1.3 Definitioner

Under denna rubrik nämns de viktigaste begreppen som används i undersökningen samt vad dessa har för betydelser för undersökningen.

Buddhismen

Momentet buddhismen har som många andra religioner olika begrepp som eleverna måste förstå för att kunna klara av kursen. I styrdokumentet för religionskunskap står det att: "I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor i digital och annan form, diskutera och argumentera". Det står även att undervisningen ska utveckla elevernas: "Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller" (Skolverket, 2018). Den här uppsatsen undersöker hur en lärare

kan arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen med utgångspunkt i momentet buddhismen.

Språkutveckling

I denna undersökning innebär detta begrepp att man utvecklar sitt ordförråd för att kunna förstå komplexa texter och uttrycka sig på ett logiskt sätt och för att kunna delta i samhället.

Lev Vygotskij

Var en rysk psykolog, pedagog och filosof. Denna undersökning grundar sig på Vygotskijs utvecklingsteori det vill säga den närmaste utvecklingszonen.

Sociokulturella perspektivet

Den utvecklingsteori som används i denna undersökning faller in under Vygotskijs sociokulturella perspektiv. I det sociokulturella perspektivet hör språket och kulturen samman. Kulturen och det språkliga sammanhanget som ett barn lever i påverkar barnets språkkunskaper. I det sociokulturella perspektivet lär sig människor saker hela tiden i olika sociala sammanhang (Vygotskij, 2001).

Kvalitativ metod och Kvalitativ intervju

Denna undersökning genomförs med en kvalitativ metod i detta fall intervju. Kvale och Brinkmann (2014, s.17) skriver att: ”Den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld som den var före de vetenskapliga förankringarna”.

Halvstrukturerade intervjuer

Intervjuerna som används i denna undersökning är halvstrukturerade. I den här intervjuformen ska intervjupersonerna få möjlighet till att utveckla sina svar och intervjuaren ska kunna ställa följdfrågor.

Den närmaste utvecklingszonen

Den teori som används till denna undersökning är Lev Vygotskijs utvecklingsteori, det vill säga teorin om den närmaste utvecklingszonen. Detta är en av teorierna om lärandet och just denna teori faller in under Vygotskijs sociokulturella perspektiv.

Den närmaste utvecklingszonen är beteckningen på den zon som ligger mellan

barnets aktuella utvecklingsnivå och barnets potentiella utvecklingsnivå. Den närmaste utvecklingszonen visar vad barnet kan utveckla med hjälp av någon som är mer kunnig i det aktuella ämnet. Teorin menar att människor lär sig bäst genom samspel med andra människor (Vygotskij 2001, s.329).

2. Bakgrund

Under denna rubrik ges olika förklaringar till varför skolan ska arbeta språkutvecklande, varför alla lärare ska arbeta språkutvecklande i sina ämnen samt hur Lev Vygotskijs perspektiv kan kopplas till skollagen. Efter detta kommer en beskrivning av samhällsvetenskapsprogrammet. Sedan ges förklaringar till valet att undersöka buddhismen, efter det ges en förklaring till buddhismens ursprung. Innehållet under den här rubriken avslutas med ett exempel på vad som definierar begreppet språkutveckling samt ytterligare en förklaring till varför skolan ska arbeta språkutvecklande.

2.1 Språkutveckling i gymnasieskolan

Språkkunskaper krävs för att en individ på ett logiskt sätt ska kunna delta i det svenska samhället. I 15 kap. 2 § av Skollagen (SFS 2010:800) står det att: ”Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet”. Skolans undervisning ska alltså utveckla elevernas kunskaper vilket även inkluderar deras språkkunskaper.

I 15 kap. 2 § av Skollagen (SFS 2010:800) står det att: ”Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper”. Detta citat går att överensstämmer med Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv, att lärande sker genom samspel med andra. Enligt skollagen ska eleverna och lärarna samspela med varandra.

I (Gy 11) finns det olika riktlinjer som arbetande i skolan ska följa. Dessa riktlinjer säger bland annat att: ”Läraren ska tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen” (2018, s.9). Läraren ska bland annat stödja elever och assistera eleverna till vidare utveckling. De som arbetar i skolan ska tillsammans arbeta för att skolan ska vara en god arbetsmiljö för utveckling och lärande (Gy 11, 2018, s.7). En av dessa riktlinjer för gymnasieskolan betonar att det är lärarens uppgift att lägga upp undervisningen på ett sätt som ser till att eleverna: ”Får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling” (Gy 11, 2018, s.8).

I Skolans läroplan för gymnasiet (Gy 11) står det att: ”Skolan är en social och

kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där. Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befästas genom undervisningen i många av skolans ämnen” (Lgy 11, 2018, s.1). Utveckling av det svenska språket ska utföras i alla skolans ämnen även inom religionsundervisningen. Språket är naturligtvis viktigt för att förstå samt för att klara av de olika undervisningsmomenten. Alla ämnen har dessutom ett eget ämnesspråk, utan kunskap om detta språk kommer eleverna ha svårt att klara av lektionerna.

2.2 Samhällsvetenskapsprogrammet

Inom gymnasieskolan finns det tre högskoleförberedande program.

Samhällsvetenskapsprogrammet är ett av dessa program.

Examensmålen inom samhällsvetenskapsprogrammet säger att: ”Utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att skriva, läsa, tolka och förstå olika typer av texter inom utbildningens olika kunskapsområden. Eleverna ska också ges möjlighet att uttrycka sig i varierande skriv- och talsituationer på framför allt svenska och engelska” (Skolverket 2018). I detta program läggs alltså stort fokus på språkutveckling. Detta är anledningen till varför denna undersökning utgår från det här programmet.

2.3 Motivation till val av buddhismen i undersökningen

När läraren i religionsundervisningen låter eleverna arbeta med olika religiösa texter får eleverna en tydligare bild på hur den aktuella religionen är uppbyggd och hur den förstås. I alla religioner finns det många olika begrepp, buddhismen är inget undantag.

Det finns tre anledningar till varför denna undersökning lägger extra fokus på buddhismen. För det första har jag det vill säga författaren till denna undersökning ett personligt intresse för den buddhistiska religionen och livssynen. För det andra så har den buddhistiska religionen många olika begrepp och är därför en passande religion att arbeta språkutvecklande i.

Den här undersökningen utgår från Vygotskijs sociokulturella teori där tanken är att vi lär oss genom att göra. Buddhismens tankesätt liknar det som Vygotskij menar med sin utvecklingsteori det vill säga att vi lär oss genom att göra. Fokus i buddhismen ligger på den praktiska delen. Denna koppling mellan Vygotskijs teori och buddhismens tankesätt är den tredje anledningen till varför denna undersökning har fokuserat extra på hur läraren kan arbeta språkutvecklande inom buddhismen.

Angående buddhismens tankesätt kopplat till det praktiska skriver Causton (1995,

s.24) i sin bok *The Buddha in daily life: An introduction to the Buddhism of Nichiren Daishonin*: “In other words, the true spirit of Buddhism has always been more concerned with providing fundamental and practical solutions to the problems of suffering than with debating points of philosophy”.

Det faktum att Siddharta blev upplyst och därmed blev Buddha är allmän kunskap. Nedan kommer jag ge en kort genomgång av Siddharta och dennes uppväxt.

2.4 Buddhismen

Buddhismen var från början en indisk religion vars grundare var Siddhartha Guatama även kallad Buddha. ”Buddhas liv utgör en vacker och uttrycksfull illustration av hans lära” (Arvon 1991, s.28).

Siddhartha föddes som prins in i lyx och överflöd vilket innebar att han levde ett privilegierat liv (Jacobsen 2003, s.33). Det faktum att han föddes som son till en kung har ifrågasatts och vissa anser att den så kallade konungen var en mäktig furste eller en mäktig politiker.

Innan prinsens födsel fick föräldrarna veta att Siddhartha antingen skulle bli en mäktig härskare eller en upplyst frälsare för hela världen (Ohlmarks 1983, s.11).”It had been prophesied before his birth, however, that he would never inherit the throne but, rather, was destined to become a man of great wisdom” (Causton 1995, s.24).

Konungen ville att Siddhartha skulle bli en härskare och såg därför till att sonen stannade i palatset för att undvika att bli utsatt för världens ondska. Sonen växte upp och fick en fru och en son. En dag lämnade han dock palatset. Utanför mötte han en ”åldring, en pestsjuk, ett lik och en tiggarmunk” (Jacobsen 2003, s.34-35). Detta möte ledde till att han för alltid lämnade palatset och började sträva mot att finna en lösning till livets lidande det vill säga att födas in en problematisk värld, sjukdom, död och ålderdom (Causton 1995, s.24).

Svaret på livets lidande kom till Siddharta i form av Nirvana. Om vi når nirvana slipper vi den ständiga återfödseln. Bstan-'dzin-rgya-mtsho (1990, s.33) skriver att: ”Vårt yttersta syfte är naturligtvis att söka befrielse från denna oavbrutna följd av världslig lycka och dukkha genom att uppleva den högsta friden eller lyckan, som är nirvana”.

2.5 Språkutveckling

Det finns olika tolkningar av begreppet språkutveckling. I den här undersökningen innebär detta begrepp att vi utvecklar vårt ordförråd för att kunna förstå komplexa texter

och uttrycka oss på ett logiskt sätt och för att kunna delta i samhället. När vi utvecklar vårt ordförråd blir vi samtidigt mer läskunniga vilket innebär att vi utvecklar vår läskompetens. Edenfeldt (2016, s.16) skriver angående ovanstående faktum: ”Att vara läskompetent är också en viktig del av att vara en välfungerande samhällsmedborgare och en förutsättning för att kunna delta i utbildning och arbetsliv”.

Reichenberg (2014, s.37) skriver att: ”Ju fler ord man kan, desto lättare blir det att förstå det man läser. Ett stort ordförråd gör oss bättre rustade för att förstå faktatexter därför att vi i dessa texter möter ord och begrepp som inte är så frekventa i det vardagliga talspråket”.

För att lyckas med detta måste alla lärare arbeta språkutvecklande. Texter är unika för varje ämne. Den lässtrategi som bör användas för att förstå en text beror alltså på bland annat ämne och kontext (Edenfeldt 2016, s.17).

3. Tidigare forskning

Under denna rubrik presenteras tidigare forskning om språkutveckling. Jag, det vill säga författaren till denna undersökning har dock inte funnit någon tidigare forskning om språkutvecklande arbete inom buddhismen. Detta innebär att det som presenteras här bara är tidigare forskning om språkutveckling i skolan. Fokus under denna rubrik kommer att ligga på den tidigare forskning som denna undersökning grundar sig på.

Lev Vygotskij anses vara grundaren till det sociokulturella perspektivet, där olika tankar och idéer till hur elever kan utveckla sina språkkunskaper presenteras. Den bok som har använts mest till presentationen av den närmaste utvecklingszonen det vill säga en av teorierna om lärandet är Vygotskijs bok *Tänkande och språk* (2001). Anledningen till att denna bok har använts mest beror på att Vygotskij går igenom sin teori i den boken. Angående tidigare forskning om språkutveckling har *Skolans läroplan för gymnasiet* (2011) använts samt gymnasieläraren Åsa Edenfeldts bok *Läskompetens: lässtrategier för gymnasiets svenskkurser* (2016). Anledningen till varför hennes bok har använts är för att hon är aktuell i gymnasieskolan idag. I denna bok ger hon olika exempel på språkutveckling och språkutvecklande arbetsätt.

4. Teori och teoretiskt perspektiv

Den teori som har använts till denna undersökning är Lev Vygotskijs utvecklingsteori, den närmaste utvecklingszonen. Detta är en av teorierna om lärandet, just denna teori faller in under Vygotskijs sociokulturella perspektiv. Teorin menar att människor lär sig

genom att samspela med andra, vilket utgår från den närmaste utvecklingszonen. Anledningen till att jag valt denna teori beror på att den stämmer överens med den undersökning som ska göras. Den går att koppla till undersökningens frågeställning och syfte.

4.1 Lev Vygotskij

För att få en uppfattning om Vygotskijs teori är det en god idé att ge en kort bakgrund till denna teoretikers uppväxt. Lev Vygotskij föddes år 1896 i norra Vitryssland. Efter att ha avslutat sina universitetsstudier flyttade han tillbaka till staden Gomel, där han växt upp. I staden arbetade han som lärare i sju år. Han undervisade i olika ämnen men psykologi och pedagogik var hans största intressen (Bråten 1998, s.8).

”Han etablerade därför ett psykologiskt laboratorium vid Gomels pedagogiska institut, där han ledde en rad undersökningar av barn i förskolan och skolan. Först 1924 presenterade emellertid Vygotskij sina idéer för landets fackpsykologiska elit” (Bråten 1998, s.8). Bråten (1998) skriver angående Vygotskijs vetenskapliga insats att:

”Trots Vygotskijs breda ämnesorientering kan man hävda att själva brännpunkten för hans vetenskapliga insats var det mänskliga medvetandet och dess utveckling genom bildandet av högre psykologiska processer. Detta kan betraktas som ett integrerande tema i vygotskiansk teori som har en tydlig relevans för pedagogik och undervisning” (Bråten 1998, s.14).

4.2 Sociokulturella perspektivet

Vygotskij (2001, s.38) skriver att: ”Språket är framförallt ett medel för social samvaro, ett medel för utsagor och förståelse”. Detta innebär att språket framförallt används för att kommunicera med varandra. Genom kommunikation kan vi även lära av varandra.

Vygotskij menar alltså att mänsklig erfarenhet och kommunikation leder till att individen lär sig och får kunskap av andra människor. Genom den sociala interaktionen det vill säga genom att samspela med andra människor utvecklas barnet till en högre kunskapsnivå. Ett barn lär sig av andra och kan sedan självständigt använda sig av och modifiera den kunskapen (Bråten 1998, s.14-15).

Westlund (2009, s.20) skriver: ”I ett sociokulturellt perspektiv uppstår kunskap aldrig i ett vakuum utan i ett sammanhang, i en social kontext”. Detta innebär att kunskap uppstår när vi samspelar med varandra, i en social kontext. Bråten (1998, s.104) skriver att: ”Vygotskijs uppfattning av människans utveckling som del av en

sociohistorisk process innebär att det inte är individen i sig som fokuseras, utan individen i en historisk och kulturell kontext”.

Ett barn påverkas av den sociokulturella miljö den befinner sig i. Barnet får sina begrepp från den omgivning där hon eller han växer upp i. Detta påverkar även hur barnet uppfattar och tolkar sina redan inlärdade begrepp (Bråten 1998, s.38).

I det sociokulturella perspektivet hör språket och kulturen ihop. Kulturen och det språkliga sammanhanget som barnet lever i påverkar deras språkkunskaper. Bråten (1998, s.134–135) ger följande förklaring till vad som menas med en sociokulturell miljö:

”En sociokulturell miljö kan definieras både historiskt och pedagogiskt, och Vygotskij använde bägge dessa perspektiv. På makronivå kommer barnets utveckling att påverkas av den historiska eller kulturella nivå som utmärker det samhälle som det växer upp i. På mikronivå kommer barnets utveckling att vara beroende av vilken typ av sociala, inbegripet kunskapsmässiga, erfarenheter det får tillgång till” (Bråten 1998, s.134-135).

4.3 Den närmaste utvecklingszonen

Vygotskij (2001, s.330) ansåg att om barnet samarbetar med någon samt får rätt handledning kommer barnet ifråga att kunna lösa svårare uppgifter än om det hade arbetat självständigt.

Vygotskij menar att samarbetet mellan den vuxne och barnet är en viktig del i inlärningsprocessen (Vygotskij 2001, s.254). Westlund (2009, s.21) förklarar att den närmaste utvecklingszonen är individuell det vill säga att ett barns språkutveckling är individuell.

Den närmaste utvecklingszonen är beteckningen på den zon som ligger mellan barnets aktuella utvecklingsnivå och barnets potentiella utvecklingsnivå. Denna zon visar vad barnet kan utveckla med hjälp av någon som är mer kunnig i det aktuella ämnet. Vygotskij menar att när barnet i samarbete med en vuxen löser en uppgift kan vi bestämma barnets närmaste utvecklingszon (Vygotskij 2001, s.329).

Vygotskij betonar ett flertal gånger att utveckling sker genom inläring. Han skriver att: ”Inläringen är bara bra när den kommer före utvecklingen. Då väcker den till liv och stimulerar en hel rad funktioner som befinner sig på ett mognadsstadium och ligger inom den närmaste utvecklingszonen”(Vygotskij 2001, s.335).

Vygotskij menar att barnet höjer sig till en högre intellektuell nivå genom att

samarbeta med andra människor. Vygotskij (2011, s.331) skriver: ”I samarbete är barnet starkare och klokare än när det arbetar själv. Det höjer sig till en nivå där det kan lösa svårare intellektuella uppgifter”. Vygotskij utvecklar ovanstående citat genom att skriva: ”Det som barnet idag kan göra i samarbete kommer det ju imorgon att kunna utföra på egen hand” (Vygotskij 2001, s.351).

5. Metod

För att genomföra denna undersökning kommer metoden ”kvalitativa intervjuer” att användas. Detta är alltså det empiriska materialet i studien. Intervjuerna kommer att vara halvstrukturerade och det kommer att vara respondent intervjuer. ”Respondent intervju går helt enkelt ut på att vi intervjuar personer som själva är delaktiga i den företeelse vi studerar...” (Holme & Solvang 1997, s.104).

Anledningen till att kvalitativ metod kommer att användas är för att frågeställningen bäst besvaras genom kvalitativa intervjuer. ”I all forskning bör ämnet bestämma metoden” (Kvale & Brinkmann 2014, s.144). Under de följande rubrikerna kommer val av metod samt val av intervju att beskrivas mer utförligt.

5.1 Kvalitativ metod

Holme och Solvang (1997, s.92) skriver att: ”De kvalitativa metoderna innebär alltså att överskrida det subjekt-objekt-förhållande som utmärker naturvetenskapen”. Forskaren åstadkommer detta genom att sätta sig in i intervjupersonens situation och därmed se världen ur dennes perspektiv. Förespråkare för kvalitativ metod menar att det finns företeelser som icke går att förklara om forskaren inte sätter sig in i intervjupersonens perspektiv. Forskaren försöker få en djupare bild av den situation som undersökts.

5.2 Kvalitativa intervjuer

Angående kvalitativa intervjuer skriver Holme och Solvang (1997) att:

”I den kvalitativa intervjun använder vi oss inte av standardiserade frågeformulär. Detta för att det normalt inte ska finnas för stor styrning från forskarens sida. Vi vill tvärtom att de synpunkter som kommer fram är ett resultat av undersökningspersonernas egna uppfattningar” (Holme & Solvang 1997, 100-101).

Detta innebär att i kvalitativa intervjuer ligger fokus på intervjupersonens perspektiv på saker och ting. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att:

”Den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld som den var före de vetenskapliga förankringarna” (Kvale & Brinkmann 2014, s.17).

Trost (2010, s.25) skriver i sin tur att: ”Kvalitativa intervjuer utmärks bland annat av att man ställer enkla och raka frågor och på dessa enkla frågor får man komplexa svar, innehållsrika svar”. Trost (2010, s.32) anser att om forskarens mål med sin undersökning är att förstå världen ur en annan människas synvinkel så borde forskaren använda sig av en kvalitativ intervju.

Kvale och Brinkmann anser att: ”I en kvalitativ forskningsintervju produceras kunskap socialt i ett samspel mellan intervjuare och intervjuperson” (Kvale & Brinkmann 2014, s.85). De ovanstående citaten innebär alltså att kvalitativa intervjuer inte lägger fokus på intervjuarens erfarenheter utan på den som blir intervjuad. Fokus ligger inte speciellt på den vetenskapliga aspekten utan mer på intervjupersonens personliga åsikter och erfarenheter. Av alla de ovanstående författarnas definitioner av kvalitativa intervjuer blir slutsatsen att syftet med denna metod det vill säga, kvalitativ forskningsintervju är att förstå något ur en annans människas perspektiv. Istället för att all fokus läggs på vetenskaplig fakta fokuserar kvalitativa intervjuer på människans erfarenheter.

Kvale och Brinkmann (2014, s.43) betonar dock att: ”Även om man i denna form av intervju har som mål att låta undersökningspersonen ge en så fri beskrivning som möjligt saknas det inte vissa grundantaganden”. Det ovanstående citatet innebär alltså att även då en kvalitativ intervju lägger fokus på intervjupersonens upplevelser finns det även en vetenskaplig del.

Kvalitativ forskning försöker förstå företeelser i dess sammanhang istället för att studera det utanför sitt sammanhang (Kvale & Brinkmann 2014, s.119).

5.3 Halvstrukturerad intervju

Anledningen till att halvstrukturerad intervju använts till denna undersökning är för att den passade bäst in i frågeställningen det vill säga den kunde användas för att svara på frågeställningen. I den här intervjuformen ska intervjupersonerna få möjlighet till att

utveckla sina svar och intervjuaren ska kunna ställa följdfrågor.

Målet med den här undersökningen är att genom intervjuer med olika lärare få en uppfattning av hur en lärare kan undervisa språkutvecklande i religionsundervisningen. Detta innebär att halvstrukturerade intervjuer, som fokuserar på intervjupersonen, är rimlig i denna undersökning.

Kvale och Brinkmann (2014, s.43) förklarar att den kvalitativa intervjun kan kopplas till en halvstrukturerad intervju genom att de båda intervjuformerna fokuserar på den intervjuades erfarenheter av något eller någon. De båda intervjuformerna har frågor som används för att ”kognitivt klargöra intervjupersonens upplevelse”.

5.4 Etiska aspekter

I denna undersökning blev alla intervju personer lovade anonymitet. Trost (2010, s.61) förklarar att *anonymitet* innebär att de som blir intervjuade inte ska kunna kännas igen eller på något sätt kunna spåras. Samma författare förklarar att *konfidentialitet* innebär att det som sägs under en intervju ska vara hemligstämplat. Trost (2010) utvecklar detta genom att skriva att:

”Hellre än att riskera att tystnadsplikten bryts skall man underlåta att rapportera sina fynd. Ingen forskning i världen kan vara så väsentlig att den får tulla på de etiska kraven” (Trost 2010, s.123).

5.5 Urval

I denna undersökning har fem lärare intervjuats. Tre religionslärare och två svensklärare. Anledningen till att svensklärare valdes att tas med i undersökningen var för att kunna jämföra religionslärarnas svar med svensklärarnas svar. De fem lärarna arbetar på gymnasiet. Som nämndes i ovanstående rubrik blev intervju personerna lovad anonymitet. Detta innebär att det inte går att skriva något mer under denna rubrik.

5.6 Intervjusituationen och bearbetning av insamlad data

I dessa intervjuer fick intervju personerna själva välja vart intervjun skulle genomföras ”miljön ska vara så ostörd som möjligt och upplevas som trygg (för båda parterna)” (Stukát 2011, s.45). Vid planering och genomförande av intervjuer har Kvales sju stadier i en intervjuundersökning använts (Kvale & Brinkmann 2014, s.144-145).

Innan intervjun förbereddes ett antal frågor som mejlades till intervju personerna. Detta gav intervju personerna möjlighet att upptäcka oklarheter i frågorna. Efter

intervjun transkriberades intervjupersonernas svar och fördes under olika rubriker in i uppsatsen.

5.7 Reliabilitet och validitet

Alvehus (2014, s.122) skriver att: ”Reliabilitet avser huruvida forskningsresultat är upprepningsbara”. Trost (2010, s.131) förklarar att *reliabilitet* innebär att en mätning är pålitlig det vill säga att den inte är slumpmässig. Alla som vill göra undersökningen ska kunna ställa samma intervjufrågor och få samma resultat. Trost (2010, s.131) förklarar att *validitet* innebär att metoden som används i ett arbete ska undersöka det den är avsedd att undersöka.

Målet i den här undersökningen är att få en uppfattning om hur läraren arbetar språkutvecklande i religionsundervisningen vilket är individuellt för varje lärare. I denna uppsats blir därför frågan om undersökningens reliabilitet och validitet svår att svara på. Vad som är rätt för en lärare behöver nödvändigtvis inte vara rätt för en annan lärare (Trost 2010, s.133). Den här undersökningen förutsätter att intervjupersonerna gav ärliga och tillförlitliga svar. Denna undersökning faller då in under kategorin reliabel. I den här undersökningen har intervjufrågorna besvarat frågeställningen. En annan forskare kan använda sig av samma metod men kommer förmodligen inte få exakt samma svar som i denna undersökning på grund av att svaren är individuella. Den här undersökningen uppfyller därför kraven för validitet.

6. Material

I den här undersökningen har skollagen, (Gy 11) samt blandad litteratur om buddhismen, språkutveckling och språkutvecklande arbetsätt använts.

Utifrån all litteratur har jag har använt mig mest av Ivar Bråten's bok *Vygotskij och pedagogiken* (1998), där Bråten presenterar Lev Vygotskijs idéer. Steinar Kvale och Svend Brinkmann's bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2014), där Brinkmann går igenom de tankar om kvalitativa intervjuer som Kvale delade med honom. Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn bok *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder* (1997), där författarna bland annat ger en förklaring till kvalitativ metod. Lev Vygotskijs bok *Tänkande och språk* (2001), där Vygotskij presenterar samt beskriver sina idéer angående det sociokulturella perspektivet och den närmaste utvecklingszonen. Anledningen till att dessa har använts mest beror på att innehållet i litteraturen går igenom det sociokulturella perspektivet, vilket denna undersökning

grundar sig på. Litteraturen går även igenom den kvalitativa metoden som har använts för att besvara frågeställningen i denna undersökning.

7.0 Resultat

Under denna rubrik kommer resultatet av intervjuerna att redovisas. Fem lärare har intervjuats, tre religionslärare och två svensklärare. Först presenteras religionslärarnas svar och sedan svensklärarnas svar. Rubrikerna är kopplade till intervjufrågorna. Anledningen till att rubrikerna är formulerade på detta sätt är för att ge texten en tydlig struktur och göra den lättläst. Syftets frågeställningar lade grunden till intervjufrågorna. De tre frågeställningarna var:

- Hur mycket fokus läggs på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen?
- På vilket sätt kan läraren genomföra språkutvecklande arbete i religionsundervisningen, med fokus på momentet om Buddhismen?
- Hur påverkar Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv religionsundervisningen?

7.1 Språkutvecklande arbete i religionsundervisningen

Religionslärarnas syn på utrymme för språkutvecklande undervisning i religionsundervisningen

Religionslärarna hade olika syn på huruvida det finns utrymme för språkutvecklande arbete i religionsundervisningen. Två av tre lärare ansåg att det fanns utrymme för språkutveckling i undervisningen. Den första religionsläraren säger att:

Det tycker jag absolut. Hela skolväsendet borde arbeta språkutvecklande oavsett om ämnet är matematik, idrott eller historia. När vi arbetar språkutvecklande på ett övergripande sätt lär sig elever ord i olika sammanhang. Ju fler ord vi har ju bättre kan vi förklara och förstå världen. Jag har också uppfattningen att dagens elever behöver ett bredare ordförråd (Religionslärare nr:1).

Den första religionsläraren som intervjuades ansåg att det absolut finns utrymme för språkutveckling i undervisningen. Samma lärare motiverar sedan sitt svar och säger att alla ämnen borde arbeta språkutvecklande då detta leder till att eleverna förstår världen på ett bättre sätt. Den andra religionsläraren säger att:

Det finns absolut utrymme för det. Just religion passar utmärkt att arbeta språkutvecklande i. Det är mycket nya begrepp och det handlar mycket om att lyfta fram specifika drag för varje religion, samt att jämföra med andra religioner (Religionslärare nr: 2).

Även den andra religionsläraren som intervjuades ansåg att det finns utrymme för språkutveckling i religionsundervisningen. Denna betonar även att religionsämnet fungerar bra att arbeta språkutvecklande i då det bland annat innehåller många olika nya begrepp. Den tredje religionsläraren säger att:

Det är svårt att pressa in något mer än det som ”ska” in i kursen eftersom det är en 50 poängare och tiden är knapp. Jag upplever att jag inte riktigt hinner med det jag ska så som det är idag. Dock kan man alltid försöka låta saker samverka istället för att lägga till då är det möjligt. Med det menar jag att man till exempel kan arbeta med språkutveckling när de ändå ska läsa en text. Sedan är det så att vi vissa grupper måste man arbeta med språkutveckling för att eleverna ska kunna ta till sig kursen innehåll och undervisning. Det kan vara att förklara ord och begrepp som jag misstänker att de kan ha svårt att förstå eller begrepp som jag anser är viktiga bärare av kunskap och förståelse (Religionslärare nr:3).

Den tredje läraren ansåg att det var ”svårt att pressa in något mer än det som ’ska’ in i kursen eftersom det är en 50 poängare och tiden är knapp”. Läraren i fråga upplever att det är svårt att undervisa i språkutveckling som ett enskilt ämne men att det går att ”låta saker samverka”. Detta innebär att när eleverna ska läsa en text så kan man arbeta språkutvecklande just då. Denna lärare betonar att med vissa elevgrupper måste man arbeta språkutvecklande för att de ska förstå kursen.

Religionslärarnas fokus på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen
Religionslärarna anpassar det språkutvecklande arbetet beroende på vilken elevgrupp de har just då. Den första religionsläraren säger att:

Jag försöker att arbeta språkutvecklande oavsett ämnesområde, men det man måste inse med läraryrket är att din tanke med ett ämnesområde kan se helt annorlunda ut i praktiken, och det kan bero på många olika saker, till

exempel vilken elevgrupp du har. Min fokus handlar snarare om att hitta *en nivå för språkutveckling* som passar en specifik klass (Religionslärare nr:1).

Den andra religionsläraren säger att:

Jag fokuserar mer på språkutveckling nu än tidigare, mycket på grund av att jag går en utbildning som Nationellt centrum för andraspråk håller i. Jag tänker att fokuset på inläring av ämneskunskaper och språkutveckling ska ligga ungefär lika (Religionslärare nr: 2).

Den tredje religionsläraren säger att:

Det är lite olika i olika grupper. Vissa grupper har goda språkkunskaper och då blir det lite mindre än i grupper där det finns större behov av stöd. Dock behöver alla grupper vissa begrepp som är fackbegrepp kopplat till religionsvetenskapen så jag startar alltid kursen med ordkunskap då begrepp som monoteism, agnostiker, myter osv. beskrivs och sedan får de dem i läxa. Jag startar med det eftersom att vissa av begreppen fastnar och de får då lättare att läsa texter och se filmer då dessa används (Religionslärare nr: 3).

7.2 Språkutvecklande arbetsätt vid undervisning om buddhismen

Exempel på hur religionslärarna arbetar språkutvecklande vid undervisning om buddhismen

Den första religionsläraren säger att:

Ett exempel är en av mina klasser. Vi börjar det nya arbetsområdet med en tankekarta på tavlan. Vad får vi för tankar när vi hör ordet ”buddhism”? Efter det brukar jag ha en ”snabba fakta”-ppt där korta grundkunskaper om religionen presenteras. Sedan är det dags för den språkutvecklande delen. Alla elever får ett texthäfte om buddhismen. I helklass börjar vi leta nyckelord i texten genom att titta på bilder och rubriker. Efter det delas klassen in i par och eleverna läser texten för varandra. Eleverna ska stryka under ord som de inte förstår. Orden skrivs sedan upp på tavlan där klassen i helgrupp får försöka beskriva och förklara termen med egna ord. Om de inte lyckas använder vi SAOL. Efter det arbetar vi i grupper om 3-4 och ställer frågor till texten. Frågorna får besvaras av en annan grupp. Syftet är att eleverna ska kunna besvara frågorna med en förståelse för de ord vi precis har lärt oss (Religionslärare nr:1).

Den första religionsläraren börjar med tankekartor och går sedan igenom grunderna i buddhismen. Eleverna får arbeta med olika texter där läraren och eleverna i samspel med varandra diskuterar och lär sig olika begrepp. Den andra religionsläraren säger att:

Först testar jag förkunskaper. Samarbetstankekartor, EPA. Sedan jobbar vi med begrepp och EPA under arbetsområdet. I slutet kan det bli skärmkorsord och samarbetstankekartor och jag ska testa Venndiagram (Religionslärare nr:2).

Den andra religionsläraren använder sig av samarbetstankekartor. Eleverna lär sig olika nya begrepp i samspel med varandra. Den tredje religionsläraren säger att:

Som jag sade så startar jag kursen alltid med att gå igenom vissa grundläggande begrepp som de sedan får i läxa. Sedan så arbetar jag med de grupper som är mer i behov av stöd. Detta görs oftast genom att jag läser de texter som ska läsas högt och så stannar jag vid begrepp och ord som jag tror behöver förklaras. Sedan brukar jag även försöka arbeta med dem i hur de ska tolka texten. Alltså olika lässtrategier används. När det kommer till just buddhismen så brukar jag för det första ofta få väldigt lite tid över till buddhismen eftersom den tar jag oftast upp sist av världsreligionerna så det gör att jag inte hinner jobba så mycket med detaljer. Dock så gör jag genomgångar och då går jag igenom centrala begrepp såsom karma, buddha, bodhisattwa, samsara, dharma, sangha osv. Utan att gå igenom dessa begrepp och förklara dem så blir undervisningen obegriplig för eleverna om de inte redan vet dessa (Religionslärare nr:3).

Precis som de andra två religionslärarna går den tredje religionsläraren i början av momentet buddhismen igenom olika grundläggande begrepp inom den aktuella religionen. Läraren i fråga använder sig av olika lässtrategier när denna går igenom olika begrepp med eleverna.

När eleven inte förstår ett eller flera begrepp inom buddhismen
Två av religionslärarna arbetar på ett liknande sätt när det kommer till förklaring av olika begrepp inom buddhismen. Den första religionsläraren säger att:

Frågor om begrepp brukar oftast uppstå när eleven läser/ser filmer/powerpoints om buddhismen och informationen inte bryts ner i

mindre delar. När en elev inte förstår ett ord brukar jag göra en ”fuling” och låta någon annan elev försöka förklara vad ordet betyder. Om det inte fungerar brukar jag försöka sätta in ordet i ett sammanhang. Om vi till exempel pratar om Bodhisattvan beskriver jag först var Nirvana innebär och hur majoriteten buddhister vill uppnå Nirvana, men att det finns människor som har andra syften (Religionslärare nr:1).

Den första religionsläraren försöker vid situationer då en eller flera elever inte förstår ett ord försöka låta en annan elev förklara ordet. Om det inte fungerar brukar läraren sätta in ordet eller orden ifråga i ett sammanhang. Första religionsläraren säger: ”Om vi till exempel pratar om Bodhisattvan beskriver jag först var Nirvana innebär och hur majoriteten buddhister vill uppnå Nirvana, men att det finns människor som har andra syften”. Den andra religionsläraren förklarar att:

Ofta gör jag begreppslistor. Eleverna får själva ta reda på innebörden och de ska använda begreppen i rätt sammanhang (Religionslärare nr:2).

Den andra religionsläraren lägger mer ansvar på eleven men finns dock där som stöd. Den tredje religionsläraren säger att:

Jag brukar gå igenom grunderna till Buddhismen i en genomgång då jag oftast använder tavlan och när jag då kommer till ett begrepp så som Dharma så stannar jag till och förklarar begreppen, så det vävs in i genomgången jag gör ingen egen genomgång av enbart begrepp utan jag lyfter dem i deras sammanhang. Om en elev inte förstår utan frågar vad jag menar så försöker jag formulera mig på ett annat sätt än tidigare och hitta exempel. Om det är ett begrepp som jag inte förklarat så brukar jag säga att vad bra att du frågade, jo det ordet betyder det här... och så förklarar jag. Jag vill att de ska känna att det är positivt att fråga om ord och begrepp istället för att det skulle vara något pinsamt (Religionslärare nr:3).

Den tredje religionsläraren gör ingen enskild genomgång av enbart begreppen. Läraren går igenom dessa när de kommer upp i undervisningen. Läraren sätter precis som den första religionsläraren in begreppen i ett sammanhang när eleven eller eleverna inte förstår ett ord.

7.3 Sociokulturella perspektivets påverkan på religionsundervisningen

Alla de intervjuade religionslärarna ansåg att deras religionsundervisning på ett eller annat sätt var påverkat av det sociokulturella perspektivet. Den första religionsläraren säger att:

Jag skulle absolut säga att min undervisning är influerad av det sociokulturella perspektivet. Människor lär av att göra tillsammans med andra människor. Att arbeta med språk och text i helklass, grupper och par innan det individuella insatsen sker är absolut ett sociokulturellt inlärningsverktyg (Religionslärare nr:1).

Den första religionsläraren instämmer med perspektivets tankesätt och anser att dennes undervisning absolut påverkas av det sociokulturella perspektivet. Läraren ger sedan följande exempel: ”Att arbeta med språk och text i helklass, grupper och par innan det individuella insatsen sker är absolut ett sociokulturellt inlärningsverktyg”.

Den andra religionsläraren säger att:

I och med att vi jobbar mycket med EPA-metoden och andra gruppaktiviteter sker ett lärande i samspel med andra. När vi diskuterar i helklass är jag med som moderator och kan ställa de rätta frågorna och ifrågasätta, förtydliga och fördjupa. Alla vinner på detta synsätt. Elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling befäster sina kunskaper när de stöttar (Religionslärare nr:2).

Den andra religionsläraren ger ett antal olika exempel på hur dennes undervisning kan kopplas till det sociokulturella perspektivet. På detta sätt bekräftar läraren att det sociokulturella perspektivet influerar dennes religionsundervisning. På frågan angående huruvida dennes religionsundervisning är influerad av det sociokulturella perspektivet säger den tredje religionsläraren:

På sätt och vis tycker jag nog det. Jag tror att saker lärs in lättare i ett sammanhang än om de plockas ut ur sammanhanget. Sedan är det ofta i diskussioner med andra som kunskaper befästs samt att människor får nya uppslag och deras egna förståelse byggs på (Religionslärare nr:3).

Den tredje religionsläraren instämmer på sätt och vis med det sociokulturella perspektivets tankesätt. Läraren anser därför att dennes religionsundervisning på vissa sätt är påverkad av det sociokulturella perspektivet.

7.4 Svensklärarnas intervjusvar

Det gjordes intervjuer med två svensklärare angående språkutveckling. Anledningen till detta är för att jag sedan skulle kunna jämföra religionslärarnas och svensklärarnas svar. Frågorna till svensklärarna har blivit modifierade för att anpassas till svenskämnet. Nedan kommer svensklärarnas intervjusvar angående språkutveckling.

Svensklärarnas definition av begreppet språkutveckling

Svensklärarna gav tydliga definitioner till begreppet språkutveckling. Definitionerna liknar dessutom varandra. Dessa definitioner nämns nedan:

Att hela tiden utveckla elevernas språk och kunskaper i alla ämnen. Språket är nyckeln till en bra framtid. Att kunna läsa, skriva och tala är grundläggande kunskaper (Svensklärare nr:1).

Språkutveckling är att öva upp en läsförmåga som klarar av att förstå ett innehåll, samt att öva förmågan att förmedla ett innehåll i skrift och tal (Svensklärare nr:2).

Svensklärarnas syn på språkutveckling i alla skolans ämnen

Båda svensklärarna ansåg att det är viktigt att alla ämnen arbetar språkutvecklande.

Angående huruvida det är viktigt att arbeta språkutvecklande i alla ämnen säger första svenskläraren:

Oerhört viktigt. Varje ämne har sina begrepp och sina olika texttyper. Därför är det viktigt att inte bara svensklärare har uppgiften att arbeta med språkutveckling. Om eleverna får arbeta med språkutveckling i alla ämnen och därmed får ämnesspråket kan de lättare visa sina kunskaper i ämnet (Svensklärare nr:1).

Den första svenskläraren motiverar sitt svar med att varje ämne har sina egna begrepp och texter. Eleverna behöver ha kunskap om dessa för att klara av kursen. Genom att arbeta språkutvecklande i alla ämnen får eleverna det lättare att visa sina kunskaper i

ämnet. På frågan huruvida det är viktigt att arbeta språkutvecklande i alla ämnen säger den andra svenskläraren:

Ja, eftersom det språkliga är verktyget för att kunna uttrycka, förmedla och förklara; ju mer språket behärskas, desto enklare blir det att förklara ett (avancerat) innehåll (Svenskläraren nr:2).

Kan en lärare arbeta språkutvecklande i alla ämnen? Hur kan en lärare arbeta språkutvecklande i andra skolämnen än svenskan?

Båda svensklärarna anser det vara möjligt för alla ämnen att arbeta språkutvecklande.

Svensklärarna ger även exempel på hur en lärare kan arbeta språkutvecklande i alla ämnen. Den första svenskläraren säger att:

Ja, absolut. Det kan de göra med ordkunskap, läsförståelse och passande skrivuppgifter (Svenskläraren nr:1).

Den andra svenskläraren säger att:

Ja, det går. Ofta, på gymnasienivå, ska ett innehåll delges av eleven. När då det språkliga blir otympligt, så att innehållet blir otydligt, kan läraren ge förslag på hur det språktekniskt hade kunnat formulerats, för att skapa mer tydlighet. Inte sällan handlar det om att använda begrepp som är knutna till ämne och område, vilka ofta förklarar mycket av innehållet, samt hur källor kan infogas i texten (Svenskläraren nr:2).

Är det sociokulturella perspektivet rimligt?

De båda svensklärarna ansåg att det sociokulturella perspektivet var rimligt. Den första svenskläraren säger:

Ja, det tycker jag. En bra strategi för att lära sig är att samarbeta med sina klasskamrater, fråga läraren och att samspela så mycket som möjligt med andra. Genom att samtala med andra utvecklas dina tankar och kunskaper (Svensklärare nr:1).

Den andra svenskläraren gav ett: ”Ja” på frågan huruvida det sociokulturella perspektivet är rimligt (Svensklärare nr:2).

8. Analys

Under denna rubrik analyseras resultatet utifrån Vygotskijs teori det vill säga det sociokulturella perspektivet. Undersökningens resultat visar att lärarna har olika uppfattningar om huruvida det finns utrymme för språkutvecklande arbete i religionsundervisningen. Religionslärarna anser dock att det är viktigt för eleverna att kunna olika begrepp i språket.

Detta kan tolkas som att det finns utrymme för att arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen. Det kan dock vara svårt att få tid till att arbeta språkutvecklande som ett enskilt ämne. Anledningen till att är svårt tycks vara för att religionskursen endast är en 50 poängs kurs.

De två svensklärarna som intervjuades ansåg båda att det var mycket viktigt att alla ämnen arbetar språkutvecklande. Varje ämne har ett eget ämnesspråk vilket eleven behöver ha kunskap i för att klara av kursen. Svensklärarna ger dessutom olika exempel på hur lärare kan arbeta språkutvecklande. Undersökningen visar att religionslärarna använder sig av vissa förslag som svensklärarna gav.

Alla religionslärare kopplar precis som svensklärarna språkutveckling till att utveckla ord och begrepp vilket kan tolkas som att alla religionslärare vet vad som menas med språkutveckling. Skolans styrdokument säger ju också att lärarna ska arbeta för att utveckla elevernas språkkunskaper.

Undersökningen visar att religionslärarna försöker arbeta språkutvecklande men hur mycket fokus som läggs på språkutvecklande arbete beror på aktuell elevgrupp. Detta kan tolkas som att en lärare kan i förväg inte förutsätta att alla elever ligger på samma språkliga nivå. Vygotskij menar just att varje individ påverkas av den sociokulturella miljö som den växer upp i, vilket innebär att ingen elev är den andre lik (Bråten 1998, s.134-135).

Undersökningen visar att alla tre religionslärare vet hur man med hjälp av olika strategier kan arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen. Alla religionslärare använder sig av metoder som ger eleverna möjlighet att samspela med varandra vilket är huvudtemat i den närmaste utvecklingszonen som faller in i det sociokulturella perspektivet det vill säga, Lev Vygotskijs teori om lärandet.

Undersökningens resultat visar att religionslärare nr:1 och religionslärare nr:3 går igenom begreppen när det uppstår frågor kring dem. Religionslärare nr:2 använder sig av begreppslistor och låter eleverna själva hitta förklaringar till begreppen.

Detta kan tolkas som att religionslärare nr:1 och religionslärare nr:3 i detta fall är mer inriktade på samspel mellan lärare och elev än vad religionslärare nr:2 är. Vygotskij menar dock att en elev lär sig genom att göra. Utgår man från denna synvinkel kan det tolkas som att religionslärare nr: 2 också utgår från Vygotskijs teori när det kommer till att arbeta med begrepp det vill säga att arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen.

De båda svensklärarna ansåg att det sociokulturella perspektivet är rimligt. Eleverna lär sig och utvecklar sitt språk genom att samarbeta, samspela och kommunicera med varandra.

De tre religionslärarna ansåg också att det sociokulturella perspektivet är rimligt. Religionslärarna ansåg att deras undervisning är influerad av detta perspektiv. De motiverar detta genom att ge olika exempel på hur deras undervisning är influerad av det sociokulturella perspektivet. Detta kan tolkas som att religionslärarna anser att det sociokulturella perspektivet är viktigt för att utveckla elevernas språk och därmed förbereda dem för att kunna leva i det svenska samhället.

9. Diskussion

Under denna rubrik diskuteras undersökningens resultat och tolkningen av analysen. Diskussionen kopplas till det teoretiska perspektivet, delar av litteraturen och följer syftets frågeställningar. Texten avslutas med en diskussion angående val av metod och teori. Syftet med den här uppsatsen var att undersöka hur språkutveckling avspeglar sig i religionsundervisningen med extra fokus på undervisning i momentet om buddhismen. Målet är att denna undersökning ska ge exempel på hur läraren kan arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen.

9.1 Hur mycket fokus läggs på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen?

Den här undersökningen visade att både svensklärarna och religionslärarna anser att det är möjligt att arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen. Resultatet visade också att alla lärare var medvetna om vad begreppet språkutveckling innebar.

Både religionslärarna och svensklärarna anser att det är viktigt att arbeta språkutvecklande i skolan. Lärarna anser att språkkunskaper behövs för att vara delaktig i det svenska samhället. Edenfeldt (2016, s.16) skriver: ”Att vara läskompetent är också en viktig del av att vara en välfungerande samhällsmedborgare och en förutsättning för

att kunna delta i utbildning och arbetsliv”.

Som tidigare nämnts menar Vygotskij att den närmaste utvecklingszonen är individuell, vilket innebär att alla barns språkutveckling är individuell (Westlund 2009: s.21). Undersökningens resultat visar att religionslärarna anpassar det språkutvecklande arbetet till varje elevgrupp. Detta innebär alltså att det inte går att säga exakt hur mycket fokus som läggs på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen, det är olika beroende på elevgrupp. Fokus ligger snarare på att avgöra vilken språklig nivå som eleverna befinner sig i och utgå från detta. Undervisningen måste överensstämma med barnets utveckling.

Undervisningen anpassas utifrån den individuella elevens aktuella och möjliga utvecklingsnivå (Vygotskij 1999, s.269).

Jag tolkar detta som om att det är svårt att arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen om man inte har någon tidigare uppfattning om elevens individuella nuvarande språknivå. En lärare kan inte förutsätta att eleverna har exakt samma språkkunskaper. En lärare kan därmed inte förbereda en detaljerad språkutvecklande undervisning utan att känna elevgruppen. Det är därmed omöjligt att säga exakt hur mycket fokus som undervisningen ska lägga på språkutveckling. En elevgrupp kanske behöver mycket stöd medan en annan grupp klarar sig bra.

9.2 På vilket sätt kan läraren genomföra språkutvecklande arbete i religionsundervisningen, med fokus på Buddhismen?

Svensklärarna vars mål är att utveckla elevers språkkunskaper ger i undersökningens resultat olika exempel på hur alla lärare inom alla ämnen arbeta språkutvecklande. Undersökningens resultat visar att religionslärarna använder sig av vissa förslag som svensklärarna gav. I skolans läroplan för gymnasiet står det att:

”Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där. Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befastas genom undervisningen i många av skolans ämnen” (Gy 11, 2018, s.1).

Resultatet visar att alla lärare med kunskap i sitt ämnesområde kan arbeta språkutvecklande. Läroplanen för gymnasieskolan säger att alla ämnen ska utveckla elevernas språkkunskaper. Min tolkning av detta är att alla lärare kan arbeta språkutvecklande, vilket kan vara bra att konstatera.

Undersökningens resultat visar att de tre intervjuade religionslärarna arbetar på ett

liknande sätt när de undervisar språkutvecklande inom buddhismen. Lärarna börjar kurserna med att tillsammans med eleverna gå igenom de olika grundläggande delarna inom buddismen.

Lärarna använder sig av olika tankekartor, samarbetsövningar, kommunikation, och låter eleverna samarbeta och därmed lära av varandra. Lärarna använder sig av olika lässtrategier. Eleverna får först lära sig hur de kan tolka olika texter för att sedan klara av att arbeta med samma texter. Lärarna använder sig även av olika digitala hjälpmedel för att gå igenom buddhismen med eleverna, som bland annat skärmkorsord.

Som nämndes tidigare menar Vygotskij (2001, s.331) att: ”I samarbete är barnet starkare och klokare än när det arbetar själv. Det höjer sig till en nivå där det kan lösa svårare intellektuella uppgifter”. Texter är unika för varje ämne. Den lässtrategi som bör användas för att förstå en text beror alltså på bland annat ämne och kontext (Edenfeldt 2016, s.17). Min tolkning av detta är att de tre religionslärarna vet hur man kan arbeta språkutvecklande och med Vygotskij i ryggen, även gör det i sin undervisning.

9.3 Hur påverkar Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv religionsundervisningen?

Undersökningens resultat visar att religionslärarnas undervisning på olika sätt är påverkade av det sociokulturella perspektivet det vill säga Lev Vygotskijs teori om lärandet. Alla intervjuade religionslärare i denna undersökning ansåg att det sociokulturella perspektivet är rimligt. Efter diskussion tycktes en av lärarna inse att dennes undervisning var influerat av perspektivet även om det inte var medvetet. Religionslärarna motiverar detta genom att ge olika exempel på hur deras undervisning kan kopplas till det sociokulturella perspektivet. Religionslärarna lägger stort fokus på att låta eleverna samarbeta och samspele med varandra samt lära sig genom att göra. Detta är som tidigare nämnts grunden för det sociokulturella perspektivet.

Religionslärare nr:1 säger exempelvis: ”Att arbeta med språk och text i helklass, grupper och par innan det individuella insatsen sker är absolut ett sociokulturellt inlärningsverktyg”. Undersökningen visar att de intervjuade religionslärarna arbetar på detta sätt. Vygotskij menar just att: ”Det som barnet idag kan göra i samarbete kommer det ju imorgon att kunna utföra på egen hand” (Vygotskij 2001, s.351).

I 15 kap. 2 § av Skollagen (SFS 2010:800) står det även att: ”Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper”.

Det står i läroplanen för gymnasieskolan att: ”Läraren ska tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen” (Gy 11).

9.4 Val av metod och teori

Denna undersökning genomfördes med hjälp av kvalitativ metod och analyserades med hjälp av Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv. Den kvalitativa metoden fungerade bra, vilket går att se då frågeställningen besvarades. Det sociokulturella perspektivet fungerade utmärkt när det kom till att analysera resultatet. Vi kan se att det fungerade utmärkt genom att de religionslärare som intervjuades medgav att deras undervisning på ett eller annat sätt påverkades av Vygotskijs tankar om det sociokulturella perspektivet.

10. Avslutning och framtida forskning

I den här uppsatsen har jag undersökt hur religionslärare kan arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen. Skolans läroplan för gymnasiet säger att: ”Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där. Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befästas genom undervisningen i många av skolans ämnen” (Gy 11, 2018, 1). Skolans ämnen ska alltså arbeta språkutvecklande.

Intervjumaterialet analyserades med hjälp av Lev Vygotskijs teori om den närmaste utvecklingszonen som faller in under det sociokulturella perspektivet. Jag kan börja med att säga att som resultatet visar är det absolut möjligt att arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen. Det var nämligen några legitimerade religionslärare som betvivlade detta, vilket nämndes i inledningen. Jag har fått svar på hur mycket fokus som läggs på språkutvecklande arbete i religionsundervisningen. Lärare anpassar undervisningen efter elevernas förutsättningar vilket innebär att det är omöjligt att säga exakt hur mycket fokus som läggs på språkutveckling då detta är olika per elevgrupp.

Jag har fått exempel på hur en lärare kan arbeta språkutvecklande i religionsundervisningen. Lärare använder sig bland annat av olika texter och samarbetsövningar när de går igenom buddhistiska begrepp.

Jag vet nu att Lev Vygotskij fortfarande är aktuell och att denne teoretikers sociokulturella perspektiv påverkar religionsundervisningen. Alla intervjupersoner lät eleverna samspela med varandra i sin undervisning. Detta är som sagt grunden för språkutveckling i Vygotskijs teori.

Jag skulle gärna vilja se hur andra ämnen arbetar språkutvecklande. Framtida forskning skulle kunna vara att granska hur andra ämnen arbetar språkutvecklande. Framtida forskning skulle även kunna vara att titta närmare på buddhismens egna sätt att lära ut och jämföra detta med Vygotskijs sociokulturella perspektiv.

Litteraturlista

- Alvehus, Johan. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Lund: Liber.
- Arvon, Henri. (1993). *Buddhismen*. Furulund: Alhambra.
- Bråten, Ivar. (red.) (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Bstan-'dzin-rgya-mtsho (1990). *Vishetens öga: grunddragen i den tibetanska buddhismen*. Unterägeri: Bergh & Bergh.
- Buddha (red.) (1983). *Buddha talade och sade: kärnpartier ur hinayana- och mahayanabuddhismens heliga skrifter efter äldre tolkningar av G. F. Allen* [Ny utg.] Stockholm: Forum.
- Causton, Richard. (1995). *The buddha in daily life: an introduction to the Buddhism of Nichiren Daishonin*. London: Rider.
- Edenfeldt, Åsa. (2016). *Läskompetens: lässtrategier för gymnasiets svenskkurser*. Stockholm: Natur & kultur.
- Hartman, Sven. (2003). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Falkenberg: Natur & kultur.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsen, Knut A. (2003). *Buddhismen: religion, historia, liv*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen: undersökningsmetoder och språklig utformning*. 4. uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Karlsson, Ola (red.) (2017). *Svenska skrivregler*. Fjärde upplagan Stockholm: Liber.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, Gunilla (red.) (1999). *Vygotskij och skolan: texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Reichenberg, Monica (2014). *Vägar till läsförståelse: texten, läsaren, samtalet*. 2., [uppdaterade] uppl. Stockholm: Natur & kultur.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2018). *Samhällsvetenskapsprogrammet*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/program?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fprogram.htm%3FprogramCode%3DSA001%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa9295> [2018-12-13]

Skolverket. (2018). *Ämnesplan för religionskunskap*.
https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DREL%26courseCode%3DRELREL01%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor_RELREL01 [2018-12-14]

Skolverket. (2011). *Läroplan för gymnasieskolan*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gyll-for-gymnasieskolan> [2018-12-16]

Stukát, Staffan. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vygotskij, Lev Semenovič (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Westlund, Barbro. (2009). *Att undervisa i läsförståelse: lässtrategier och studieteknik*. Stockholm: Natur & Kultur.